

L'educació pública: més equitat, més qualitat

Jornada del Marc Unitari de la Comunitat Educativa

17 març 2007

Taula rodona *Cooperació i coresponsabilitat per a l'equitat educativa* Esquema de l'aportació *L'educació en el lleure i les activitats del fora escola*

---

1. Desigualtat i lleure.

En el darrer Informe 2004 CIIMU: *Infància, famílies i canvi social a Catalunya*, el capítol destinat al lleure: *Les activitats extraescolars: diferències i desigualtats* (Jaume Trilla i Oriol Ríos) s'exposaven les constatacions següents:

General

- Les competències que determinen l'assoliment d'unes majors expectatives econòmiques, professionals i socials no s'aprenen només per la via d'una escolarització de superior qualitat, sinó també per un reforçament extraescolar que condueix a una formació més selecta
- L'educació genera una mena de feed-back positiu: contra més educació es té, més motivat i capacitat s'està per aprofitar més i millor els recursos educatius existents.
- Una majoria força notable (concretament, tres quartes parts del total) dels nostres nois i noies fan alguna activitat extraescolar sigui durant el curs o bé a l'estiu.

Quant a les desigualtats

1. **Procedència pare i mare.** Els fills i filles de pares i mares nascuts fora de Catalunya i, en especial, els nascuts fora d'Espanya, fan menys activitats extraescolars durant el curs que els fills de famílies autòctones. El contingent amb una **participació menor és l'africà seguit de l'americà i l'asiàtic.**
2. **Rendiment acadèmic.** Els que millor van a l'escola són els que més usen el fora escola. Les dades mostren que els nois i noies que més rendeixen en l'educació formal més aprofiten l'oferta no formal.
3. **Tipologia activitats segons rendiment acadèmic.** Els de baix rendiment a l'escola fan més activitats esportives i, per suposat, de recuperació: sembla que, en aquests, l'esport i el temps extra que han de dedicar a seguir, mal que bé, l'escolaritat, no els deixa espai per aprofitar altres classes d'oferta extraescolar. Per

la seva banda, resulta que els que van bé a l'escola aprenen més anglès i fan més activitats artístiques a fora.

4. **Tipus de centre.** Els alumnes dels centres privats no concertats fan més extraescolars que els altres.
5. **Treball pare i mare.** Com més treballen els pares i mares, més activitats extraescolars fan els fills.
6. **Estudis pare i mare.** Més activitats dels fills contra més estudis tenen pares i mares. Contra més educació tenen els pares major transferència d'expectatives educatives és produeix entre ells i els seus fills; i aquestes expectatives actualment inclouen ja tant l'educació formal com la no formal.

2. L'educació en el lleure com a factor compensatori de les desigualtats

Les entitats d'educació en el lleure:

1. **Prevenen la marginació i l'exclusió.** D'una banda, ofereixen iniciatives molt diverses, activitats i projectes alternatius que ajuden als nois i noies a trobar el seu lloc i respectar el dels altres. D'altra banda, aporten **capital social** (relacions, contactes, circuits de suport, informació...) als nois i noies que no en tenen.
2. **Impulsen la integració cultural.** Incideixen de manera notable en l'acollida als col·lectius procedents de la immigració, en un **context no acadèmic** ni d'obligatorietat, la qual cosa accentua els aspectes socioafectius de la integració cultural.
3. **Fomenten la vertebració del territori.** Col·laboren en la vertebració del territori en la mesura que aporten **elements d'identitat local**, comarcal o nacional, humanitzant i personalitzant la vida quotidiana en els barris, pobles i ciutats.
4. **Faciliten la conciliació de la vida laboral, escolar i familiar.** Aporten solucions concretes de valor educatiu i associatiu afegit en **temps "no coberts"**, com per exemple les vacances de juliol, els caps de setmana, o les tardes després de l'escola.
5. **Tracen itineraris de transició i inserció crítica dels joves a la vida adulta.** Proporcionen espais d'inserció crítica de molts joves (els monitors i monitores) en la vida adulta, fomentant la **responsabilitat cap a tercers**, la realització de projectes, les pràctiques de voluntariat i l'exercici d'habilitats socials.

3. Mesures generals per fomentar l'equitat en l'educació en el lleure

- 1. Evitar polítiques restringides a la població en risc d'exclusió.** Quan, amb la millor de les intencions, s'intenten compensar els dèficits dels infants desfavorits a còpia de mesures específiques - per exemple, els "centres oberts", sovint es corre el risc de consolidar guettos i generar passivitat. És necessari pensar en el conjunt dels infants i assegurar que els que tenen menys oportunitats hi puguin accedir.
- 2. Proporcionar espais bonics .** Es necessari associar els espais d'educació en el lleure amb espais dignes i estèticament atractius. Ningú vol ser relacionat amb la deixadesa, la brutícia, la cutreria o, fins i tot, amb l'austeritat extrema.
- 3. Promoure la formació de monitors de diferents col·lectius.** La presència d'educadors de diferents procedències d'immigració o de cultura gitana incrementa l'autoestima dels infants d'aquestes procedències; diversifica els models d'educadors i afavoreix actituds més obertes i generoses, tant per part dels infants com de les seves famílies.
- 4. Promoure activitats de qualitat que siguin interessants també per a la població normalitzada.** Si volem evitar els guettos, les propostes han de ser no solament acollidores per als infants amb dificultats socials, sinó que també han de ser de qualitat i atractives per a la majoria. Sinó, els infants "normalitzats" fugiran cap a altres propostes i es consolidaran guettos.
- 5. Impulsar projectes en que els infants en risc d'exclusió siguin protagonistes i no destinataris.** Cal que els nois i noies d'entorn desfavorit actúin amb responsabilitat i compromís vers l'entorn i superin l'estigma de ser considerats sempre com els destinataris de les bones accions dels altres. Un exemple clar d'això són els projectes d'aprenentatge servei, on els joves desenvolupen tasques de servei a la comunitat al temps que enforteixen coneixements, habilitats i actituds.
- 6. Alimentar xarxes informals entre les famílies.** Les propostes d'educació en el lleure han d'oferir espais informals de trobada, diversió i formació permanent a les famílies normalitzades i les que tenen dificultats socials de manera conjunta, per tal d'establir llaços de cooperació i d'amistat també entre pares i mares diversos.
- 7. Compartir projectes amb les escoles.** Les entitats d'educació en el lleure i les escoles han d'acostumar-se a una relació que vagi més enllà de la prestació de serveis. Han de poder compartir projectes educatius, encara que d'entrada siguin

modestos i concrets, per tal d'anar trobant la manera més eficaç de complementar-se i enriquir-se mutuament.

- 8. Aportar els recursos necessaris per a la sostenibilitat dels projectes.** Durant molts anys, les entitats d'educació en el lleure han sobreviscut amb moltes precarietats. Si volem que facin més i millor la seva tasca compensatòria de les desigualtats, cal emprendre fórmules de finançament que ajudin a l'estabilitzar els projectes i les persones que s'hi dediquen.
- 9. Revisar l'estatut jurídic i les normatives actuals.** Pels mateixos motius, cal revisar la situació legislativa actual, de manera que es millori la qualitat i la seguretat estimulant l'aparició i el desenvolupament de les iniciatives. Encara no s'ha solucionat el desgavell normatiu que es pateix des de fa molts anys.
- 10. Difondre el valor de l'educació no formal en els mitjans de comunicació.** El prestigi i, per tant, el poder compensatori i normalitzador de les propostes d'educació no formal, requereix sortir de l'anonimat i estar presents en la difusió de la informació i l'opinió pública. Sense una presència justa (actualment hi ha una absència injusta) en els mitjans de comunicació, es difícil tenir visibilitat i comptar amb reconeixement social.

Roser Batlle

Fundació Catalana de l'Esplai